

Република Србија
УСТАВНИ СУД
Број: УЗ-32/2021
15.07 2021. године
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 23.07.2021

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
03	011-1360	21	

НАРОДНА СКУПШТИНА

БЕОГРАД

Трг Николе Пашића број 13

Уставном суду поднета је иницијатива за покретање поступка за оцену уставности „и законитости“ одредбе члана 60. став 1. Закона о науци и истраживањима („Службени гласник РС“, број 49/19).

На основу одредаба члана 33. став 2. и члана 35а ст. 1. и 2. Закона о Уставном суду („Службени гласник РС“, бр. 109/07, 99/11, 18/13-Одлука УС, 40/15-др.закон и 103/15), Устани суд доставља Народној скупштини наведену иницијативу, ради давања мишљења.

Сагласно одредби члана 34. став 1. Закона о Уставном суду, потребно је да Народна скупштина тражено мишљење достави Суду у року од 30 дана од дана пријема овог дописа.

Прилог:
- Иницијатива

Република Србија
УСТАВНИ СУД
Булевар краља Александра бр. 15
Датум: 08.03.2021. године

УСТАВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Датум пријаве: 09 MAR 2021

Продато: поштом, објављено: 08.03.2021. год.

Врста уписника	Број	Име	Должник	Својим правима
		2	ин	

ИНИЦИЈАТИВА
за оцену уставности и законитости

Иницијатор: Удружење Мрежа академске солидарности и ангажованости, Београд
Краљице Наталије бр. 45, матични број 28290853, које заступа заступница
Гаљина Огњанов, које заступа Дејан Укропина, адвокат из Новог Сада
(пуномоћје у прилогу)

На основу члана 50. и 51. Закона о Уставном суду, Удружење Мрежа академске солидарности и ангажованости из Београда, ул. Краљице Наталије бр. 45, подноси иницијативу за покретање поступка за оцену уставности и законитости одредбе члана 60. став 1. Закона о науци и истраживањима ("Сл. гласник РС", бр. 49/2019).

I Оспоравана одредба Закона о науци и истраживањима ("Сл. гласник РС", бр. 49/2019)

Подносилац иницијативе оспорава уставност и одредбе члана 60. став 1. Закона о науци и истраживањима ("Сл. гласник РС", бр. 49/2019), (у даљем тексту: Закон), која гласи:

„Управни одбор научног, истраживачко-развојног и института од националног значаја чији је оснивач Република Србија има седам чланова које именује Влада, од којих председника и три члана одређује Влада, као своје представнике, а три члана предлаже научно веће института из реда истраживача у научним или наставним звањима запослених у институту.“

II Одредбе Устава са којом оспоравана одредба Закона није у сагласности

У одредби члана 72. став 1. Устава јемчи се аутономија универзитета, високошколских и научних установа.

Према одредби члана 72. став 2. Устава, универзитети, високошколске и научне установе самостално одлучују о своме уређењу и раду, у складу са законом.

*****

III Образложење

Чланом 72. Устава Републике Србије зајемчена је аутономија универзитета, високошколских и научних установа, која се остварује на тај начин што универзитети, високошколске и научне установе одлучују самостално о своме уређењу и раду, у складу са законом.

Кључно претходно питање у овом случају јесте одређивање значења синтагме „аутономија универзитета, високошколских и научних установа“. Одређењу њене садржине доприносе сам члан 72. став 2. Устава, члан 6. Закона о високом образовању ("Сл. гласник РС", бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - др.

закон и 67/2019), као и добри европски и међународни стандарди, садржани у актима високог нивоа ауторитета, као што су Препорука Комитета министара Савета Европе¹ о одговорностима јавних власти за академске слободе и институционалну аутономију CM/Res (2012) 7, Препорука Европског парламента о одбрани академских слобода у међународним активностима ЕУ, Декларација из Лиме о академским слободама и аутономији институција високог образовања, Велика повеља о европским универзитетима и Декларација из Болоње.

Устав не прецизира у чему се састоји аутономија универзитета, високошколских и научних установа, али им гарантује самосталност у уређењу и раду. Јасно је и да се по овом питању на једнак начин односи према ове три категорије установа. Уколико законска решења ефективно онемогућавају научне установе да одлучују о свом уређењу и раду, она нису у складу са уставним гаранцијама аутономије.

Детаљније смернице о значењу израза „аутономија универзитета, високошколских и научних установа“ могу се наћи у низу препорука и декларација организација којих је Србија потписница, односно чланица.

А) Препорука Комитета министара Савета Европе² о одговорностима јавних власти за академске слободе и институционалну аутономију CM/Res (2012) 7 прописује да академске слободе гарантују појединцима и институцијама заштиту од мешања споља, од стране јавних власти и других. То је основни услов који треба да буде испуњен да би трагање за истином од стране академског особља и студената и било могуће и требало би да буде испуњен у читавој Европи (тачка 5). Институционална аутономија, у свом пуном обиму, подразумева аутономију приликом подучавања и истраживања, као и финансијску, организациону и аутономију приликом избора кадрова (тачка 6). Како би академске слободе постале и остале реалност, јавне власти треба да осмисле политике које захтевају позитивне мере у неким областима, као што је усвајање оквира квалификација и доношење одредби за екстерно осигурање квалитета, док у другим областима треба да се уздрже од интервенција и од детаљнијег уређивања наставних програма или регулисања интерног развоја квалитета институција (тачка 7). Менаџмент високошколских установа треба да самостално унапређује дефинисане мисије и приоритете (тачка 13). Без обзира на изворе финансирања, институције високог образовања би требало да самостално распоређују и управљају својим средствима у складу са приоритетима које су утврдила њихова управљачка тела, у складу са законским и регулаторним оквиром које утврђују јавне власти (тачка 17).

Б) Препорука Европског парламента о одбрани академских слобода у међународним активностима ЕУ од 29.11.2018. године наглашава да аутономија образовних институција треба бити заштићена у сваком тренутку и да академска слобода игра суштинску улогу у напретку образовања и развоју човечанства и модерног друштва.

В) Декларација из Лиме о академским слободама и аутономији институција високог образовања, донета од стране Светског универзитетског сервиса 1988. године (World University Service)³ аутономију дефинише као независност институција високог образовања од државе и свих других власти у држави, да доноси одлуке које се односе на унутрашње уређење, финансије, администрацију и да доноси политике образовања, истраживања и других сродних активности. Институције високог образовања ова декларација дефинише као универзитете, друге центре за високошколско образовање, истраживачке и културне центре повезане с њима. Правилно остваривање академских слобода захтева висок степен аутономије високошколских институција. Државе су у обавези да се не мешају у аутономију високошколских институција и да спречавају мешање других друштвених чинилаца. Аутономија високошколских институција треба да буде заснована на демократским принципима самоуправљања, који укључују активно учешће значајних академских заједница. Сви чланови академске заједнице треба да имају право и шансу да без дискриминације било које врсте учествују у свим академским и административним пословима. Сви органи управљања високошколских институција требало би да буду слободно изабрани и треба да садрже чланове различитих делова академске заједнице. Аутономија треба да обухвати доношење административних одлука и одлука које се тичу политика образовања, истраживања, алокације ресурса и других сродних активности.

¹ Република Србија је чланица Савета Европе од 03. априла 2003. године

² Република Србија је чланица Савета Европе од 03. априла 2003. године

³ Светски универзитетски сервис основан је 1920. године; консултативна организација при UNESCO.

Г) Велика повеља о европским универзитетима (*Magna Charta Universitatum Europaeum*) предложена од стране Европске ректорске конференције (сада Европска асоцијација универзитета)⁴ и потписана у Болоњи 1988. године од стране 388 ректора високошколских установа, прописује слободу истраживања и поучавања као основно начело у животу универзитета. Владе и универзитети, у оквиру својих надлежности, морају да осигурају поштовање овог основног принципа.

Д) Принципи Велике повеље о европским универзитетима подржани су и Декларацијом из Болоње (1999)⁵ која потврђује потребу за независношћу и самосталношћу високошколских установа.

Закон о високом образовању у члану 6. прописује да аутономија универзитета и других високошколских установа подразумева: право на утврђивање студијских програма, право на утврђивање правила студирања и услова уписа студената, право на уређење унутрашње организације, право на доношење статута и избор органа управљања и других органа, у складу са овим законом, право на избор наставника и сарадника, право на издавање јавних исправа, право на располагање финансијским средствима, у складу са законом, право на коришћење имовине, у складу са законом и право на одлучивање о прихватању пројеката и о међународној сарадњи.

Исти закон у члану 49. став 1. прописује да ради унапређивања научноистраживачке, односно уметничко-истраживачке делатности универзитет у свом саставу може имати научне, односно уметничке институте. Чланом 63. Закона о високом образовању предвиђено је да савет високошколске установе обавља послове који се односе на управљање пословањем високошколске установе.

Чланом 62. став 5. истог закона предвиђено је да од укупног броја чланова савета универзитета, факултета, односно уметничке академије у саставу универзитета и академије струковних студија, представници високошколске установе чине 55%, представници оснивача 30% и представници студената 15%. На тај начин што представници високошколске установе чине више од половине (55%) од укупног броја чланова савета, остварено је уставно јемство да универзитети, високошколске и научне установе одлучују самостално о своје уређењу и раду.

Са друге стране, Закон о науци и истраживањима („Службени гласник РС“, број 49), уређује састав управних одбора научних, истраживачко-развојних и института од националног значаја чији је оснивач Република Србија, на начин који не обезбеђује аутономију ових института. Чланом 60. став 1. Закона о науци и истраживањима прописано је да управни одбор научног, истраживачко-развојног и института од националног значаја чији је оснивач Република Србија има седам чланова које именује Влада, од којих председника и три члана одређује Влада, као своје представнике, а три члана предлаже научно веће института из реда истраживача у научним или наставним звањима запослених у институту. Дакле, већину чланова управног одбора чине чланови које именује Влада чиме је директно дерогирана одредба члана 72. Устава Републике Србије и члана 65. став 2. Закона о високом образовању.

У складу са чланом 61. Закона о науци и истраживањима управни одбор института доноси статут института, одлучује о пословању института, усваја извештај о пословању и годишњи обрачун, доноси програм и план рада института, на предлог директора института, именује и разрешава директора, осим директора института у области одбране, одлучује о коришћењу средстава, у складу са законом, доноси пословник о свом раду, врши друге послове, у складу са законом и статутом.

На овај начин, Влада путем својих представника у управним одборима института контролише све кључне сегменте рада института као што су правци рада и истраживања, организација института, располагање финансијским средствима, одлучује о избору кадрова... Овако уређен састав управног одбора научних института неспојив је са уставним јемствима о независности универзитета, високошколских и научних установа јер научни институти немају могућност да самостално одлучују о своје уређењу и раду, него то чини Влада преко својих представника који чине већину у управним одборима научних института.

⁴ Европску асоцијацију универзитета чини више од 800 високошколских установа из 48 држава.

⁵ Основни документ Болоњског процеса у високошколском образовању, прихваћен од Републике Србије 2003. године (Берлински коминике).

На основу наведеног, Иницијатор сматра да одредба члана 60. став 1. Закона о науци и истраживањима ("Сл. гласник РС", бр. 49/2019) није у сагласности са одредбама члана 72. Устава Републике Србије и да је у директној колизији са одредбом чланова 6, 62. и 63. Закона о високом образовању као системског закона.

Оспораване одредбе супротне су и потврђеним међународним уговорима и општеприхваћеним правилима међународног права који се, у складу са Уставом, непосредно примењују.

IV Предлог

Иницијатори предлажу да Уставни суд, у складу са члановима 46 и 53 ст. 1 Закона о Уставном суду, решењем покрене поступак за оцену уставности наведене одредбе, а потом да у складу с одредбом члана 45 тач. 1 Закона о Уставном суду, одлуком утврди да наведене законске одредбе нису у сагласности с Уставом, односно, да у време важења нису биле у сагласности са Уставом Републике Србије и Законом о високом образовању.

У прилогу достављамо:

- 1) Препорука *CM/REC (2012) 7*;
- 2) Декларација из Лиме о академским слободама и аутономији институција високог образовања;
- 3) Велика повеља о европским универзитетима;
- 4) Болоњска декларација.

За Иницијатора,

Адвокат
ДЕЈАН УКРОПНИА
Максима Горьког 8
21000 Нови Сад